

בלב ים,

באבל הרוגי חברון

בחלק האחרון של מכתב כ"ק אדמו"ר הריי"צ לרעייתו הרבנית, גילה לה על התקף הכליות החריף שקיבל באניה מארץ-ישראל, בעקבות הידיעה על הטבח בחברון • הרבי הריי"צ המתין כנראה שישוב לאיתנו תחילה, כדי שלא להדאיגה, אך במכתב זה פירט בצורה קורעת לב את יסורי נפשו וגופו כששמע על הרג היהודים עמם נפגש רק לפני מספר ימים • הוא מוקיר טובה לרופא ד"ר ואלאך, שנסע עמו בספינה וטיפל בו

תירגם מאידית: א. אברהם

א, יו"ד אלול.

בוקר טוב.

...הנסיעה ב"ה טובה מאוד... עד יום חמישי בשעה 10 נוסעים אנו בתעלה.

בשעה 10 בבוקר הננו מתחילים לנסוע בים הפתוח ("מיטין ריכטיקין ים").

...היום העבירו שולחן כתיבה קטן לתאי הפרטי, והנני יושב וכותב אצלי בתא. ברור שבחדר הכתיבה עדיף לכתוב, יש יותר אויר מאשר בתא, אך מאחר הארוחה אינני יכול להיות שם.

...אתמול, שבת בבוקר הגיעה טלגרמה מנויארק, שהם נוקטים בכל האמצעים בהנוגע לביאתנו לשם שתהיה על הצד היותר טוב בעזה"י.

היום הגיעו 2 טלגרמות, 1 מ[רי יחזקאל] פייגין, בנוגע לדירה ובנוגע שישלחו להם אינטערווי [=ראיון] עבור העיתונים; השניה מקרמר, שהגיע אישור מווישינגטון בנוגע לקבלת פנים והם בעזה"י יסעו עם אניה מיוחדת לקבל את פנינו, ושנענה תיכף על הטלגרמה של פייגין, ואי"ה אענה מיד בטלגרמה.

ביום זה עבדתי בצורה משמעותית. ב"ה נחתי היטב, הנסיעה טובה בהרבה מהנסיעה מארץ ישראל, בארץ ישראל התייגעתי הרבה וכמעט לא אכלתי כלום, ישנתי מעט, עבדתי הרבה, והתאמצתי ביותר...

[בהמשך לכך, חוזר הרבי הרי"צ לתאר את חוויותיו מארץ-הקודש, ואת שעבר עליו כשנסע בספינה מאה"ק]:

היו רגעים רציניים ביותר, בהם המצב הכללי נושא שלא מרצון לחיים אחרים לגמרי, רוחניים, חיים שמימיים. המנחה הראשונה, ביום חמישי ב' מנחם-אב בבואנו לירושלים, בעוד הנני תחת הרושם של מאות משלחות, אלפי אנשים, קריעת הקריעה רחמנא ליצלן לפני שהגענו לירושלים, הקריאת הידד הגדולה בתחנת הרכבת בירושלים, הקהל שהתאסף במלון, היציאה למרפסת בסירטוק המשי הישן עם דש הבגד הקרוע, הזעקה הגדולה של הנאספים, וברכת ה"שהחיינו" מפי הקהל.

הקריעה השניה שנעשתה בהיראות מקום בית המקדש, הקהל הגדול, מאות האנשים שעמדו על הגגות בדרך בה עברנו.

המנחה הזו הייתה רצינית ביותר. שכחתי הכל, זכרתי רק את משפחתנו כל אחד בייחוד, ביקשתי עבור כל אחד ובכיתי עבור כל אחד, עבור אחינו המצויים

רופא שביקש "תיקון"

כמוזכר בפתיחה, אירוע זה המתואר באיגרת הרבי הרי"צ, אירע כאשר נסע בספינה מאה"ק לאירופה, אלא שכנראה לא חפץ לגלות את הדבר רק כאשר החלים ונסע כבר מאירופה לארה"ב.

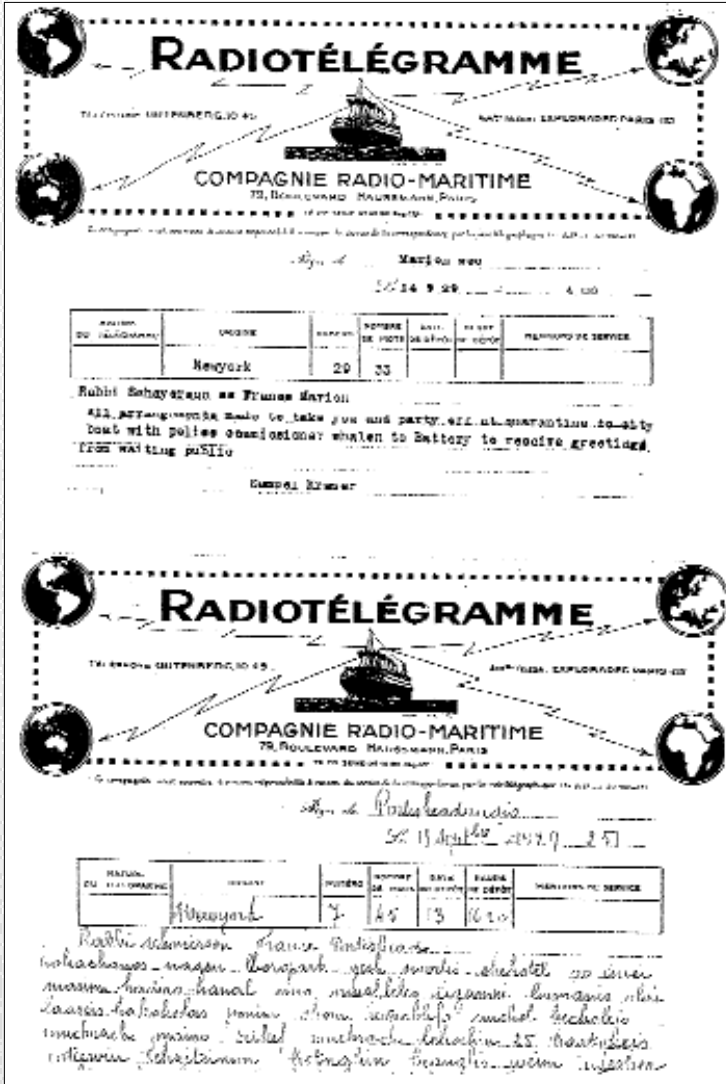
כידוע מאיגרות ורשימות נוספות של הרבי הרי"צ, אירוע זה התרחש בלילה שבין יום ראשון י"ט מנחם-אב, ליום שני, כ' מנחם-אב. את הידיעה הראשונית על הטבח בחברון קיבל ביום ראשון אחר הצהרים, מקפטן האניה. מהמתואר במכתב משתמע, כי הרבי הרי"צ לא היה בטוח בידיעה, עד אשר אימת את נכונותה בשיחה עם ד"ר משה ואלאך, שהקריא ותירגם בפניו את המברק עם החדשות הנוראות. באותו לילה קיבל התקף כליות חריף ביותר. הוא סבל עד הבוקר, אז ביקש שיקראו את הד"ר ואלאך לתאו. זה טיפל בו במסירות עד שירדו מהאניה.

הד"ר ואלאך, מייסד ומנהל בית-הרפואה "שערי צדק" בירושלים, התחבב ביותר על הרבי הרי"צ. עוד לפני כן ביקר מספר פעמים אצל הרבי הרי"צ ושוחח עמו, וכמופיע במכתב שלפנינו, **תיכנן מראש** לנסוע באותה ספינה עם הרבי הרי"צ, אף שהיה צריך לנסוע שבוע ימים מוקדם יותר. פרט זה שופך אור על סיפור שסיפר הרבי במספר הזדמנויות (לקמן מלקו"ש ח"ל ע' 67):

"שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שכשהי' בספינה בדרכו מביקורו בארץ הקודש (בשנת תרפ"ט), והגיעה אליו הידיעה אודות הפרעות שאירעו אז בחברון ר"ל, נחלה מגודל הצער כו'. בספינה הי' עמו רופא ירא שמים שטיפל בו ברפואות כו' עד שחזר לאיתנו. אחרי זמן נכנס הרופא לכ"ק מו"ח אדמו"ר כדי לבקש תיקון, ולשאלת כ"ק מו"ח אדמו"ר על מה ולמה, השיב: דבר ברור הוא, שהרבי, להיותו מנהיג ישראל שרבים צריכים לו, חייב להיות בריא, וא"כ, אילו לא הייתי בספינה ביחד עם הרבי, שאו לא היתה אפשרות לרפואה בדרכי הטבע, לא הי' הרבי נחלה מלכתחילה, ונמצא, שהעובדא שהייתי בספינה גרמה לזה שהרבי יצטער משך זמן, ועל כך (סיים את דבריו) באתי לבקש תיקון"...

ברוסיה המרה והחשוכה. את כל הפדינות החזקתי לידי, והנחתים על האבנים הקדושות.

חשיפה: אגרות קודש מאת כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ - לרעייתו הרבנית

רשמי הנסיעה ומצב הבריאות

במכתב לכ"ק אדי"ש מה"מ והרבנית ח"י מושקא ע"ה

[תרגום חפשי מאידיש]
 ב"ה. בי י"א אלול תרפ"ט
 בתי היקרה מ' ח"י מושקא ת"י
 חתני הנכבד הרב רמ"מ ש"י ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.
 בודאי קבלת את מכתבי מפאריז, גם אני קבלתי את מכתבך מפאריז, ואני מבקש אלהבא לכתוב תכופות יותר ובפרטיות. כן בקשתי את אישך חתני הנכבד ש"י אשר יכתוב לי לעתים קרובות בטח יקיים בקשתי, ובודאי הוא יספר לכם את התרשמותי אודות הנסיעה לארץ הקודש, כפי שסיפרתי לו הכל בפרטיות, ביום שהוא הגיע לבאדן, היום* כתבתי לאמא ת"י [זוגתו הרבנית] בפרטיות ממה שלא הרגשתי בטוב ל"ע, כעת ב"ה אני מרגיש טוב מאוד ונחתי, מענדיל ש"י יגיד לכם עדות שבבאדן ב"ה הוטב לי מאד.
 והנני אביך וחונתך האוהבכם בכ"ע באה"ר [בכל עת באהבה רבה]

יוסף יצחק

היום: ראה האגרת שלפנינו.

"היום הגיעו 2 טלגרמות, 1 מ[ר' יחזקאל] פייגין, בנוגע לדירה ובנוגע שישלחו להם אינטרוויו [=ראיון] עבור העיתונים; השניה מקרמר, שהגיע אישור מווישינגטון בנוגע לקבלת פנים והם בעה"י יסעו עם אניה מיוחדת לקבל את פנינו, ושנענה תיכף על הטלגרמה של פייגין, ואי"ה אענה מיד בטלגרמה" - **צילום המברקים עליהם כותב הרבי הרי"צ במכתבו**

שאחינו בבית מרגישים זאת, וזה הקל על הלב.
 אותן שעות של תפילת המנחה ואמירת התהלים עשו עלי את הרושם האמיתי, ורגעים כאלה בצורות שונות חזרו מספר פעמים.
 על האניה יש רדיו אשר כל יום מקבל ומדפיס טלגרמות וידועות מהעולם, אבל זה באיטלקית. מגיע הקפיטן, הוא דיבר גרמנית, וקורא לי רדיו-טלגרמה

הזכרתי בכלל את כל החסידים ומשפחותיהם, חשתי על עצמי אחריות, הייתי שבור כמו שניאורסאהן אמיתי כאשר הוא יוצא מגדר כלים.
 בכזה "גישימאק" נישקתי את האבנים, אמרתי תהלים, כל הקהל אמר תהלים, כל כך הרבה בכו, כל כך הרבה זעקו, כל אחד אמר תהלים בפני עצמו, אך כאילו היו כולם בקול אחד ובכוונה אחת. ברגע זה היה נדמה

מירושלים שהתפרץ פוגרום על היהודים, מצד הערבים, ולמעלה ממאה יהודים נהרגו רחמנא ליצלן.

הידיעה הזאת גרמה לי אי-שקט גדול והייתי בלתי רגוע ביותר ("אויסער זיד"), היות וכאשר הייתי בארץ ישראל, ואז המצב היה גם כן מאוד מתוח, הייתה אז ועידה של הסוכנות בציריך, וחשבתי שצריך לדבר שם בנוגע לזה, אך מאחר ואין לי כל שייכות לזה, ואמרתי שבוודאי האירגונים הציוניים יסתירו את המצב האמיתי בארץ ישראל, משום שאינם מעוניינים להשביט את שמחתה של המשלחת.

מחמת המצב המתוח ששרר בארץ ישראל, לכן מיהרתי עם נסיעתי לראות מה שיותר מהר את כל המקומות שרציתי לראות, ולכן בתשעה באב לא יכולתי ללכת לכותל המערבי, משום שמסרו לי מהממשלה, שבאם אלך לכותל בתשעה באב, יהיה בוודאי קהל גדול, ובאם זה יעורר התקפה מצד הערבים, יחשיבו זאת כאילו מלכתחילה רציתי לגרום לכך, ולכן לא הלכתי לכותל בתשעה באב, אלא ביום שני בו נסעתי מירושלים, הלכתי בשעה 7 בבוקר לכותל להפרד מהמקום הקדוש, ונישקתי את האבנים [...] הקדושות.

ביודעי את המצב בארץ ישראל, את הפחדים הגדולים שעברתי, וביודעי את האופי הגולני של הערבי שהוא יותר מאשר דאנסקאיי קוזק, ובפרט שמלבים אותם מסיבות דתיות, על זה ממש אין מילים, אין פלא כי הידיעה הרעישה אותי ביותר, ולייע ולייע התחלתי להרגיש לא טוב, [...] בכיתי, הלב לחץ לי ביותר, הלכתי לתאי ונחתי למספר שעות.

מחמת המצב המתוח ששרר בארץ ישראל, לכן מיהרתי עם נסיעתי לראות מה שיותר מהר את כל המקומות שרציתי לראות, ולכן בתשעה באב לא יכולתי ללכת לכותל המערבי, משום שמסרו לי מהממשלה, שבאם אלך לכותל בתשעה באב, יהיה בוודאי קהל גדול, ובאם זה יעורר התקפה מצד הערבים, יחשיבו זאת כאילו מלכתחילה רציתי לגרום לכך, ולכן לא הלכתי לכותל בתשעה באב, אלא ביום שני בו נסעתי מירושלים, הלכתי בשעה 7 בבוקר לכותל להפרד מהמקום הקדוש, ונישקתי את האבנים [...] הקדושות

בשעה 9 יצאתי והלכתי לד"ר [משה] ואלאך, הוא הרי מירושלים, נסע כעת לזמן קצר לאירופה, ביקר אצלי כמה פעמים. הוא מהאורטודוקסים ונכבד מאוד בירושלים, הוא חשב לנסוע שבוע מאוחר יותר, אלא שנודע לו שהנני נוסע בזמן זה, אזי הוא קנה גם כן כרטיס לאותה אניה, ובאלכסנדריה נפגשנו. הלכתי להתייעץ איתנו מה לעשות.

ד"ר ואלאך נסע באניה במחלקה השניה, נכנסתי למחלקה השניה אך לא רציתי לגשת אליו לתא, ישבתי באולם הקריאה ושלחתי לבקש ממנו להכנס, ובכמה דקות בהם דיברנו סיפרתי לו מעט ממה שכתוב בטלגרמה, הוא מיד שלח להביא עותק מהטלגרמה מהקפיטן וקרא אותה, ואכן היה נכון כמו שאמרתי לו, הוא שלח טלגרמה למוסד שלו בירושלים וחיכינו למענה.

בשעה 11 הלכתי לישון אך שנתי נדדה, בשעה שלוש התעוררתי ולייע ולייע כאב לי הצד, סבלתי כמה שעות, זה לא היה חזק כמו אז בראש-השנה, אך מעט דומה לזה. בשעה 6 אמרתי לדייל שיקרא לד"ר ואלאך מהמחלקה השניה... תוך 5 דקות ד"ר ואלאך הגיע, בדק את הלב את הדופק ואת הריאות, הכל ב"ה טוב מאוד, אך כנראה בגלל שההתקפה הייתה חזקה זה פעל מעט, הוא חזר לתא, היה לו תיק תרופות קטן, הוא הביא מרשם וגם עשה זריקה, ומיד הוקל לי הכאב.

...כתבתי לך הכל בפרטיות בכדי שתדעי את האמת.

לילה טוב.

...היי בריאה ומאושרת כברכת אישך מברכך.

יוסף יצחק